

Langvarige varetægtsfængslinger 2005

Til brug for Rigsadvokaten er der gennemført en undersøgelse af længerevarende varetægtsfængslinger, det vil sige varetægtsfængslinger, der forud for dom i 1. instans har varet mere end tre måneder. Der er tidligere gennemført en undersøgelse og udarbejdet en rapport vedrørende langvarige varetægtsfængslinger i årene 2000 til 2004. Nærværende rapport angår sager med langvarige varetægtsfængslinger, hvor der er fældet dom i 1. instans i år 2005. Sigtet med undersøgelsen er at belyse udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængslinger og at pege på forhold, der måtte influere på varetægtsfængslingens længde.

1. Undersøgelsesmateriale

Datamaterialet er indsamlet af Rigsadvokaten på baggrund af den indberetningsordning, som siden 2000 har fastsat, at statsadvokaterne hvert år indberetter de arrestantsager, hvor varetægtsfængslingen overstiger tre måneder, og hvor der er faldet dom i 1. instans.

Indberetningen til Rigsadvokaten sker på et særligt skema, hvor der oplyses om sigtelsen og dommen og om antallet af sigtede i sagen. Såfremt personen sigtes for flere forhold, er det det forhold, der har den højeste strafferamme, der angives som hovedsigtelsen i denne undersøgelse.

I skemaet er der desuden oplyst om datoer for hændelser i sagen. Ud over datoen for varetægtsfængslingens påbegyndelse drejer det sig om datoen for en eventuel kendelse om mentalerklæring og for mentalerklæringens udfærdigelse, datoen for en eventuel forelæggelse for Retslægerådet og datoen for Retslægerådets udtalelse, datoen for en eventuel forelæggelse af tiltalespørgsmålet for statsadvokaten og datoen for statsadvokatens afgørelse af tiltalespørgsmålet og endelig datoen for anlageskriftet og for dommen i 1. instans. Disse oplysninger indgår i undersøgelsen i det omfang, de kan antages at have haft en betydning for varetægtsfængslingens længde. Det vil sige, at hændelser, der ligger før eller efter varetægtsfængslingen, ikke er inkluderet.

Skemaet fra Rigsadvokaten indeholder endvidere et åbent spørgsmål om de forhold, der har haft betydning for varetægtsfængslingens varighed. I skemaet nævnes, at det eksempelvis kan dreje sig om: *"[...] efterforskning i udlandet, ressourcemæssige problemer hos politi eller anklagemyndighed, problemer med berammelse af politiafhøring eller indenretligt forhør, herunder på grund af ressourcemæssige problemer hos de medvirkende advokater eller hos domstolene, eller forhold der har forsinket udfærdigelsen af mentalundersøgelsen"*.

Oplysningerne fra Rigsadvokatens skemaer er indtastet og databehandlet i Justitsministeriets Forskningsenhed. Under indtastningen har det i nogle tilfælde vist sig, at oplysningerne har været mangelfulde eller fejlagtige, og skemaet er i disse tilfælde returneret til Rigsadvokaten med henblik på indhentning af yderligere/korrekte oplysninger. Derudover er der, når der har været tvivl om oplysningers korrekthed, søgt information om sagen via Kriminalregisteret. Samlet set indebærer denne procedure, at der i forholdsvis få tilfælde mangler oplysninger om de datoer, hændelser m.v., der er spurgt om i skemaet.

Dermed kan det dog ikke udelukkes, at undersøgelsesmaterialet er behæftet med fejl og mangler. Det skyldes især, at det drejer sig om manuelt udfyldte spørgeskemaer, hvilket kan betyde, at datoer m.v. kan være angivet forkert. Selv om der er kontrolleret for indtastningsfejl m.v. ved at undersøge, om dateringen af de forskellige hændelser følger sagens kronologi, kan der alligevel forekomme indtastningsfejl, som ikke har kunnet spores med denne kontrolprocedure. Indtrykket er dog, at oplysninger i langt hovedparten af tilfældene er korrekte. Desuden må det antages, at eventuelle fejl er af tilfældig karakter og dermed ikke vil påvirke undersøgelsens resultater på en systematisk måde.

Efter frasortering af fejlagtigt indberettede sager (f.eks. varetægtsfængslinger under 3 måneder og sager med dom i 1. instans i andre år end i 2005) består det endelige undersøgelsesmateriale for år 2005 af 717 varetægtsfængslinger.

Svarene på det åbne spørgsmål om baggrunden for varetægtsfængslingens varighed, jf. ovenstående, er under indtastningen ordnet i ni kategorier efter, hvad eller hvilken part i sagen der menes at have forårsaget eller medvirket til den langvarige varetægtsfængsling. Det drejer sig om følgende kategorier:

1. En kategori omfatter de forklaringer, der relaterer sig til *sagens omfang eller karakter*. Det kan fx dreje sig om en omfattende efterforskning, om et stort antal forhold og/eller om et stort sagskompleks med mange sigtede. Denne kategori omfatter desuden sager, hvor det er angivet, at den langvarige varetægtsfængsling skyldes, at der er kommet nye forhold til undervejs i efterforskningen, at der har været problemer med at fastlægge den sigtedes identitet, at der har været brug for indenretslig bevisoptagelse/afhøring/forhør, og/eller at sagen har krævet efterforskning i udlandet eller udlevering i samarbejde med andre lande.

2. Forhold, der kan relateres til *politiet og anklagemyndigheden*, er omfattet af en anden kategori. Der kan her være tale om forsinkelser på grund af ressourceproblemer hos politi eller anklagemyndighed eller på grund af, at sagen overgår til en anden politikreds/anden anklager. Det kan også dreje sig om forsinkelser, fordi der ikke er sket forkyndelse for et vidne.
3. Nogle årsager til forsinkelser henføres til *domstolen*. Dette kan dreje sig om berammelsesproblemer som følge af, at sagen er en nævningsag, omfatter mange sigtede/advokater og/eller på anden måde er omfattende og derfor vanskelig at beramme. Ligeledes kan det dreje sig om, at forsinkelsen skyldes brug af sættestemmer.
4. Årsagen til forsinkelse kan også vedrøre den *sigtede og/eller dennes advokat*. Det er ikke i alle tilfælde muligt at vurdere, om den angivne årsag til forsinkelse skal henføres til den sigtede eller til dennes advokat, fx en forsinkelse som følge af anmodning om nye undersøgelser eller begæring om omstødelse af kendelse. Nogle af årsagerne til forsinkelse relaterer sig dog klart til forsvareren, fx forsvarerens travlhed, mens andre angår den sigtede, fx skift af forsvarer, skiftende forklaringer, tilbagetrækning af tilståelser, manglende samarbejde m.v.
5. De *medsigtede* kan også være årsag til en forsinkelse af sagen. Det kan fx ske ved, at de skifter eller tilbagetrækker forklaringer, eller ved, at de på anden måde ikke samarbejder.
6. *Vidner* kan også forårsage, at varetægtsfængslingen trækker ud. Det kan fx være tilfældet, hvis vidner udebliver. Denne kategori inkluderer også tilfælde, hvor årsagen til forsinkelse relaterer sig til den *forurettede*. Det kan dreje sig om forsinkelse, der er forårsaget af, det er svært at komme i kontakt med den forurettede.
7. Det er velkendt, at *mentalundersøgelser* kan være langvarige. Det er da også ofte angivet som årsag til, at varetægtsfængslingen har trukket ud.
8. I en selvstændig kategori er registreret alle de tilfælde, hvor andre former for *undersøgelser eller udtalelser* oplyses at have forsinket sagen. Det kan dreje sig om forelæggelse af sagen for Retslægerådet, for Rigsadvokaten, for statsadvokaten, for kommunale eller amtslige instanser, for udlændingestyrelsen m.v. Eller det kan dreje sig om indhentning af undersøgelse fra Retskemisk Institut, Retsmedicinsk Institut, kriminalteknisk afdeling eller om person- og DNA undersøgelser.
9. Endelig er der en restkategori, der omfatter *ikke-kategoriserbare årsager* til forsinkelse. Det kan dreje sig om sygdom, uheld el. lign. hos nogen af de implicerede i sagen.

I 40 af sagerne har den sigtede ikke været varetægtsfængslet i et uafbrudt forløb frem til dom i 1. instans. Det kan enten skyldes, at vedkommende er flygtet, eller at vedkommende er løsladt før dom. Disse sager vil kun i begrænset omfang indgå i analyserne vedrørende varigheden af forskellige hændelser, da den afbrudte varetægtsfængsling bevirker, at det ikke altid er muligt sikkert at fastsætte, hvorvidt de forskellige hændelser er indtruffet, mens vedkommende har været varetægtsfængslet.

I den tidligere rapport blev det gjort opmærksom på, at undersøgelsesmateriale for år 2000 antagelig er mangelfuldt. De udviklingsanalyser, der er foretaget, vil derfor alene omfatte årene 2001 til 2005.

2. Generel beskrivelse af langvarige varetægtsfængslinger i 2005

Af tabel 1 ses, hvilke hovedsigtelser der ligger bag de langvarige varetægtsfængslinger set i forhold til varetægtsfængslingens længde.

Tabel 1. Varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og varighed, 2005.

	Over 3 mdr. til og med 4 mdr.	Over 4 mdr. til og med 5 mdr.	Over 5 mdr. til og med 6 mdr.	Over 6 mdr. til og med 9 mdr.	Over 9 mdr. til og med et år.	Over et år	I alt (N)	I alt (%)	Gennemsnitlig varighed (dage)
Alvorligere seksualforbrydelser	2	6	5	12	4	2	31	4 %	218
Øvrige seksualforbrydelser	1	1	1	4	0	0	7	1 %	194
Manddrab og forsøg herpå	1	4	9	21	19	15	69	10 %	280
Alvorligere voldsforbrydelser	29	18	11	15	6	12	91	13 %	199
Øvrige voldsforbrydelser	8	1	3	5	1	0	18	3 %	163
Brandstiftelse	11	7	7	13	3	3	44	6 %	192
Røveri	60	33	14	30	12	10	159	22 %	174
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	27	21	11	17	2	0	78	11 %	152
Narkotikaforbrydelser	37	28	17	35	37	63	217	30 %	306
Øvrige lovovertrædelser	0	0	2	1	0	0	3	0,4 %	198
I alt (N)	176	119	80	153	84	105	717	100 %	228
I alt (%)	25 %	17 %	11 %	21 %	12 %	15 %	100 %		

Kategorien 'Alvorlige seksualforbrydelser' omfatter voldtægt, incest og seksualforbrydelser over for børn under 12 år. Det kan nævnes, at fem af de syv øvrige seksualforbrydelser angår forbrydelser mod børn under 15 år. Af de i alt 69 varetægtsfængslinger vedrørende manddrab eller forsøg herpå angår lige knap to tredjedele (42) forsøg på manddrab.

'Alvorlige voldsforbrydelser' inkluderer, ud over §§ 245-246, trusler mod vidner m.v. (§ 123), menneskesmugling (§ 125 a), uagtsomt manddrab (§ 241), skadeforvoldelse (§ 252), frihedsberøvelse efter § 261, stk. 2, og menneskehandel (§ 262 a). To tredjedele (12) af varetægtsfængslingerne for 'Øvrige voldsforbrydelser' vedrører vold o.l. mod offentlig myndighed, mens en tredjedel (6) angår simpel vold (§ 244).

Cirka en femtedel (9) af varetægtsfængslingerne for brandstiftelse vedrører § 180. Andelen af varetægtsfængslinger for røveri, der er klassificeret som groft (§ 288, stk. 2), er også på cirka en femtedel – nemlig 33 ud af 159.

Mere end halvdelen (50 ud af 78) af varetægtsfængslingerne for øvrige ejendomsforbrydelser angår tyveri, herunder især indbrudstyveri, mens 15 pct. angår bedrageri, og ca. hver tiende vedrører dokumentfalsk. En lille tiendedel angår hæleri.

Varetægtsfængslinger for narkotikaforbrydelser vedrører i alle tilfælde § 191.

To af de tre varetægtsfængslinger for øvrige lovovertrædelser angår pengefalsk (§ 166), mens den sidste sag vedrører loven om euforiserende stoffer.

Det ses videre af tabel 1, at de langvarige varetægtsfængslinger især er relateret til narkotikaforbrydelser og røveri, idet disse kriminalitetsformer tilsammen står for over halvdelen af de langvarige varetægtsfængslinger. Sigtelser for både manddrab eller forsøg herpå, alvorlige voldsforbrydelser og ejendomsforbrydelser i øvrigt forekommer også relativt hyppigt i tilfælde af langvarige varetægtsfængslinger.

Den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne er på 228 dage, svarende til godt syv måneder. Varetægtsfængslinger for narkotikaforbrydelser har den længste gennemsnitlige varighed – i gennemsnit ca. 10 måneder – mens varetægtsfængslingerne for sager under kategorien 'Ejendomsforbrydelser i øvrigt' har den korteste gennemsnitlængde – nemlig 152 dage, svarende til ca. fem måneder.

Af nederste række i tabel 1 fremgår, at en fjerdedel af de langvarige varetægtsfængslinger har varet højst fire måneder, mens 15 pct. har varet mere end ét år. Af de i alt 105 varetægtsfængslinger, som varer mere end ét år, overskrider 26 varetægtsfængslinger 1½ år, og 14 af disse overskrider 2 år. Den længste varetægtsfængsling har varet i godt tre et halvt år og omhandler en narkotikasag, hvor pågældende først blev varetægtsfængslet i udlandet i 2001, derefter overført til Danmark og varetægtsfængslet her ved sin ankomst i 2003. Denne person har siddet varetægtsfængslet i Danmark i lige knap 20 måneder. Ud over denne sag, er der tre andre varetægtsfængslinger, der overskrider 1000 dage – alle omhandlende narkotikasager.

Ved siden af de hovedsigtelser, der er omfattet af tabel 1, er 291 af de varetægtsfængslede (41 pct.) også sigtet for en eller flere andre former for lovovertrædelser, jf. tabel 2. Det er dog langt fra altid i indberetningsskemaet specificeret, om sagen omfatter bisigtelser eller ej, hvorfor dette tal må betragtes som et minimum. Af tabel 2 fremgår i øvrigt, at kun hver tiende af de varetægtsfængslede er sigtet for mere end tre forskellige former for lovovertrædelser. Det maksimale antal forskellige former for lovovertrædelser er 17.

Tabel 2. Antal bisigtelser, 2005.¹

	Antal	Procent
Ingen bisigtelser	426	59
En bisigtelse	94	13
To bisigtelser	76	11
Tre bisigtelser	51	7
Fire eller flere bisigtelser	70	10
I alt	717	100

Mens tabel 1 oplyser om, hvad den varetægtsfængslede er sigtet for, oplyser tabel 3 om, i hvilket omfang der er overensstemmelse mellem det, personen er sigtet for, og det, vedkommende dømmes for. Overensstemmelse mellem sigtelser og de forhold, personen dømmes for, vurderes både ud fra hovedforholdet og ud fra de bisigtelser, der er omfattet af sagen.

Tabel 3. Er personen dømt for det samme, som vedkommende er sigtet for?

	Antal	Procent
Ja i alle tilfælde	478	67
Ja, antagelig ^(a)	114	16
Ja, for hovedsigtelsen, men ikke samme bisigtelser	20	3
Ja, for bisigtelsen/erne, men ikke for hovedsigtelsen	23	3
Dømt for handling men efter mildere bestemmelse	53	7
Dømt for handling men efter grovere bestemmelse	3	0,4
For bisigtelse med nyt hovedforhold	6	0,8
Nej, i intet tilfælde	20	3
Total	717	100

^(a) I disse tilfælde er personen dømt for hovedsigtelsen, men på grund af mangelfuldt udfyldte indberetningsskemaer er det uvist, om personen også er dømt for alle biforholdene.

Af tabel 3 ses, at der i to tredjedele af tilfældene er fuld overensstemmelse mellem det, der er sigtet for, og det, der dømmes for. I yderligere 16 pct. af tilfældene er der, så vidt vides, også overensstemmelse. I 20 (3 pct.) af sagerne er der overensstemmelse mellem hovedsigtelsen og det hovedforhold, som vedkommende dømmes for, mens vedkommende ikke er blevet dømt for alle bisigtelserne. I 23 af sagerne (3 pct.) er vedkommende dømt for én eller flere af bisigtelserne, men ikke for hovedsigtelsen.

¹ Reelt er det antallet af forskellige former for lovovertrædelser, der indgår i tabel 2, idet det alene er oplyst, hvor mange forskellige paragraffer, sigtelsen omfatter, ikke antallet af sigtelser for samme paragraf.

I 53 af sagerne (7 pct.) er vedkommende for så vidt dømt for samme hovedforhold, som vedkommende er sigtet for, men der er dømt efter en mildere paragraf end den, sigtelsen angår. En stor del af disse sager – 23 – angår sigtelser for forsøg på manddrab, hvor personen i de fleste tilfælde ender med at blive dømt for vold (typisk § 245). Videre er der i seks af de sager, hvor der er sigtet for manddrab, dømt efter en mildere paragraf, typisk § 246. Derudover forekommer det i nogle tilfælde, at vedkommende sigtes for en alvorligere bestemmelse vedrørende samme kriminelle handling, men straffes efter den mildere/almene bestemmelse – eksempelvis sigtelser for groft røveri, der ender med dom for røveri efter § 288, stk. 1 (seks sager), samt sigtelser for brandstiftelse efter § 180, der ender med dom efter § 181 (to sager).

I nogle ganske få tilfælde går ændringen fra sigtelsen til dom den modsatte vej, idet vedkommende dømmes efter en strengere bestemmelse end den, der fremgår af sigtelsen – dette drejer sig om én sigtelse for vold efter § 244, hvor der dømmes efter § 245, én sigtelse for indbrud i pengeinstitut, der ender med dom for røveri efter § 288, stk. 2, og én sigtelse for vold efter § 244, hvor der dømmes for røveri efter § 288, stk. 1.²

I 11 af de 20 sager, hvor der slet ikke er overensstemmelse mellem sigtelserne og det, vedkommende er dømt for, skyldes dette, at vedkommende er blevet frifundet.

Tabel 4. Varetægtsfængslinger fordelt efter straffens art (dom i 1. instans), 2005.

	Antal	Procent
Fængselsstraf på livstid	2	0,3
Ubetinget fængselsstraf i øvrigt	546	76
Delvis betinget dom	24	3
Betinget dom	4	0,6
Foranstaltningsdom	110	15
Ungdomssanktion	16	2
Bøde	2	0,3
Straffri ved nødværge/forskyldt straf bortfalder	2	0,3
Frifindelse	11	2
I alt	717	100

Af tabel 4 ses, hvilken straf de, der har været varetægtsfængslet i mere end tre måneder, idømmes i 1. instans. Langt hovedparten af dommene – nemlig 80 pct. – er ubetingede fængselsstraffe, herunder kombinationsdomme. Størstedelen alle de resterende domme er foranstaltningsdomme.

I forhold til de tidligere år, 2001-2004, er andelen af langvarige varetægtsfængslinger, som munder ud i ungdomssanktioner, steget markant. Fra 2001 til 2004 var der således kun 11 af de langvarige varetægtsfængslinger, der førte til en ungdomssanktion, hvorimod det alene i 2005 var 16 af de

² Det bemærkes, at indberetningsskemaet i sidstnævnte sag er mangelfuldt udfyldt, og det kan tænkes, at § 288, stk. 1, også har været citeret i sigtelsen.

langvarige varetægtsfængslinger. Udviklingen skyldes i nogen grad, at der samtidig er sket en vækst i brugen af ungdomssanktion, der først blev indført 1. juli 2001.

I øvrigt viser tabel 4, at nogle få sager – 0,6 pct. – ender med en betinget dom. I to tilfælde er sagen endt med en bøde. I den ene af disse sager er der alene domfældt for en bisigtelse, mens der i det andet tilfælde ikke er overensstemmelse mellem det, der er sigtet for, og det, der er dømt for. I to tilfælde er sagen endt med, at den sigtede er fundet straffri på grund af nødværge. Som tidligere nævnt, er der sket frifindelse i 11 sager.

Tabel 5 nedenfor viser, at lidt over en fjerdedel af de ubetingede domme er udmålt til maksimalt ét års fængsel, mens yderligere 28 pct. er udmålt til maksimalt to år. I mindre end 15 pct. af sagerne lyder dommen på mere end fem års fængsel. I forhold til længden af de fængselsstraffe, de langvarige varetægtsfængslinger endte med i 2001 til 2004, er der tendens til, at flere af de ubetingede domme i 2005 er kortvarige, og færre overstiger 5 år. Fra en gennemsnitlig længde af de ubetingede straffe på 44 mdr. i 2001 er den gennemsnitlige længde af de idømte fængselsstraffe faldet støt, og den var i 2005 på 35 måneder.

Tabel 5. Ubetingede domme fordelt efter straffens længde.³

	Antal	Procent
Op til 1 år	151	27 %
Mere end 1 år til og med 2 år	160	28 %
Mere end 2 år til og med 3 år	96	17 %
Mere end 3 år til og med 5 år	81	14 %
Mere end 5 år til og med 7 år	27	5 %
Mere end 7 år til og med 10 år	27	5 %
Mere end 10 år	22	4 %
I alt	564	100 %

Med hensyn til de fængsledes alder kan nævnes, at 54 af dem var under 18 år, da varetægtsfængslingen påbegyndtes. Heraf var knap halvdelen – 26 personer – fyldt 17 år, 16 var fyldt 16 år, og 12 var under 16 år, da de påbegyndte den langvarige varetægtsfængsling. I hvilket omfang, der i disse tilfælde er sket anbringelse i varetægtssurrogat, kan undersøgelsen ikke oplyse om. I øvrigt svarer omfanget af langvarige varetægtsfængslinger af unge under 18 år til det, der er set for de tidligere år.

I øvrigt kan om de langvarige varetægtsfængslinger i 2005 nævnes,

- at der i 222 (31 pct.) af dem er gennemført en mentalundersøgelse,⁴ og i tre af disse sager er der udarbejdet mere end én mentalerklæring,

³ Tabellen inkluderer længden af den ubetingede del af kombinationsdomme. Seks forvaringsdomme er ikke omfattet af tabel 5.

- at der i 88 (12 pct.) af sagerne er sket forelæggelse for Retslægerådet,⁵
- at tiltalespørgsmålet har været forelagt statsadvokaten i 342 (48 pct.) af sagerne,⁶
- at der i 466 (65 pct.) af sagerne var én eller flere medsigtede.

3. Udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængsling

For årene 2001-2005 er der samlet oplyst om i alt 2822 langvarige varetægtsfængslinger. Som det fremgår af tabel 6, er antallet af langvarige varetægtsfængslinger steget gennem hele perioden, dog meget lidt fra 2003 til 2004. Fra 2004 til 2005 er antallet imidlertid øget ganske markant, nemlig med 25 pct. For hele perioden er antallet af langvarige varetægtsfængslinger steget fra 446 til 717, hvilket svarer til en stigning på 61 pct.

Tabel 6. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter varighed og år, 2001-2004.

	2001	2002	2003	2004	2005
> 3 til 4 mdr.	98	95	119	138	176
> 4 til 5 mdr.	76	103	108	105	119
> 5 til 6 mdr.	49	69	86	61	80
<i>I alt > 3 til 6 mdr.</i>	223	267	313	304	375
> 6 til 9 mdr.	79	111	126	113	153
> 9 til 12 mdr.	67	74	50	72	84
<i>I alt > 6 til 12 mdr.</i>	146	185	176	185	237
> 1 år til 1 år og 3 mdr.	42	20	43	45	54
> 1 år og 3 mdr. til 1 år og 6 mdr.	32	20	25	24	25
> 1 år og 6 mdr. til 1 år og 9 mdr.	3	7	7	9	6
> 1 år og 9 mdr. til 2 år	0	2	4	3	6
> 2 år	0	15	3	2	14
<i>I alt over 1 år</i>	77	64	82	83	105
I alt	446	516	571	572	717
Gennemsnitlig varighed (dage)	229	230	219	222	228
Det samlede antal dage	101.944	118.637	125.255	126.726	163.511

På trods af den lidt aftagende tendens i stigningen i *antallet* af langvarige varetægtsfængslinger fra 2003 til 2004 er det *samlede antal dage i langvarig varetægtsfængsling* steget år for år siden 2001, dog i et ujævnt tempo (nederste række i tabel 6). Fra 2001 til 2005 er det samlede antal dage i langvarige varetægtsfængslinger steget med 60 pct. – fra 101.944 dage i 2001 til 163.511 dage i 2005. Den gennemsnitlige længde af de langvarige varetægtsfængslinger er forholdsvis konstant i hele perioden.

⁴ Reelt er der udarbejdet mentaleklæringer i lidt flere sager, men her omtales alene de sager, hvor mentaleklæringen er udarbejdet, mens personen har været varetægtsfængslet, idet det er mentaleklæringens eventuelle varetægtsforlængende betydning, der her er i fokus.

⁵ I to tilfælde har sagen været forelagt Retslægerådet mere end én gang.

⁶ I 10 sager er dette sket mere end én gang.

Af tabel 7 fremgår, at fordelingen af varetægtsfængslinger efter arten af den kriminalitet, hovedsigtelsen angår, varierer lidt år for år. Der er en tendens til mindskning i andelen af varetægtsfængslinger, der angår seksualforbrydelser samt manddrab og forsøg herpå, mens det forholder sig omvendt for alvorlige voldsforbrydelser, voldsforbrydelser i øvrigt og for ejendomsforbrydelser i øvrigt. For de øvrige forbrydelseskategorier svinger tallene lidt år for år uden klare udviklingstendenser.

Nederst i tabel 7 er vist, hvor stor en andel de langvarige varetægtsfængslinger udgør af samtlige varetægtsfængslinger. I årene frem til og med 2004 drejede det sig om mindre end hver tiende varetægtsfængsling, mens det for 2005 drejer sig om ca. hver ottende. Det ses videre af tabellen, at andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige, er vokset gennem alle årene – fra 7,6 pct. i 2001 til 12,4 pct. 2005.⁷

Tabel 7. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og år samt andel af samtlige varetægtsfængslinger, 2001-2005.

		2001	2002	2003	2004	2005
Alvorlige seksualforbrydelser	Antal	33	35	30	30	31
	%	7	7	5	5	4
Øvrige seksualforbrydelser	Antal	7	9	8	6	7
	%	2	2	1	1	1
Manddrab og forsøg herpå	Antal	80	55	89	78	69
	%	18	11	16	14	10
Alvorlige voldsforbrydelser	Antal	34	53	79	80	91
	%	8	10	14	14	13
Voldsforbrydelser i øvrigt	Antal	8	10	18	21	18
	%	2	2	3	4	3
Brandstiftelse	Antal	27	49	32	29	44
	%	6	9	6	5	6
Røveri	Antal	111	135	128	116	159
	%	25	26	22	20	22
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	Antal	42	44	66	73	78
	%	9	9	12	13	11
Narkotikaforbrydelser	Antal	94	125	117	135	217
	%	21	24	20	24	30
Øvrige lovovertrædelser	Antal	10	1	4	4	3
	%	2	0	1	1	0
I alt langvarige varetægtsfængslinger	Antal	446	516	571	572	717
	%	100	100	100	100	100
<i>Samtlige varetægtsfængslinger</i>		<i>5839</i>	<i>6086</i>	<i>6202</i>	<i>5907</i>	<i>5762</i>
<i>Andel langvarige varetægtsfngsl.</i>		<i>7,6</i>	<i>8,5</i>	<i>9,2</i>	<i>9,7</i>	<i>12,4</i>

⁷ Det bemærkes, at mens langvarige varetægtsfængslinger tælles det år, de afsluttes, tælles samtlige varetægtsfængslinger det år, de påbegyndes. Denne forskydning betyder dog ikke noget for den viste tendens til vækst, idet den også viser sig, når andelen af langvarige varetægtsfængslinger beregnes ud fra antallet af varetægtsfængslinger det foregående år.

For at få et bedre overblik over, hvorledes udviklingen i langvarige varetægtsfængslinger har været for forskellige former for forbrydelser, er andelen af langvarige varetægtsfængslinger sat i relation til samtlige varetægtsfængslinger de pågældende år, jf. tabel 8.

For de fleste forbrydelseskategorier varierer andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige, en del år for år. For røveri og øvrige ejendomsforbrydelser ses dog en stigende tendens, mens andelen af langvarige varetægtsfængslinger for narkotikaforbrydelser er forholdsvis stabil frem til 2004. I 2005 er andelen betydeligt højere end de tidligere år, og næsten en tredjedel af varetægtsfængslingerne for narkotikaforbrydelser i 2005 varede over tre måneder.

Det ses videre af tabellen, at den vækst, der har været i antallet af langvarige varetægtsfængslinger fra 2004 til 2005, primært beror på en vækst i andelen af i langvarige varetægtsfængslinger i narkotikasager og for brandstiftelse. Samtidig ses, at der fra 2004 til 2005 for manddrabsager har været et markant fald i andelen af varetægtsfængslinger, der er endt som langvarige.

Tabel 8. Procentandel langvarige varetægtsfængslinger af samtlige varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og år, 2001-2005.⁸

	2001	2002	2003	2004	2005
Alvorlige seksualforbrydelser	29,2	30,7	25,4	24,4	26,5
Øvrige seksualforbrydelser	25,9	26,5	40,0	12,8	16,3
Manddrab og forsøg herpå	45,2	30,1	44,3	42,6	32,9
Alvorlige voldsforbrydelser*	12,5	17,7	21,7	18,6	20,1
Voldsforbrydelser i øvrigt	1,7	1,7	3,1	3,3	2,1
Brandstiftelse	21,6	34,8	30,8	23,0	36,4
Røveri	14,6	15,4	15,5	16,9	21,2
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	2,2	2,2	3,3	4,1	4,4
Narkotikaforbrydelser	18,1	23,4	18,0	19,0	32,5
Øvrige lovovertrædelser	0,7	0,1	0,3	0,3	0,3
I alt	7,7	8,5	9,2	9,4	11,7

* Omfatter her alene vold efter §§ 245-246, for så vidt angår samtlige varetægtsfængslinger.

Af tabel 9 ses fordelingen af langvarige varetægtsfængslinger efter politikreds, og for 2005 er andelen af langvarige varetægtsfængslinger i forhold til samtlige varetægtsfængslinger endvidere angivet. Der henvises til den tidligere rapport, for så vidt angår tilsvarende tal for 2000-2004.

⁸ Når tallene i tabel 8 for andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige (under 'i alt'), afviger en smule fra dem i tabel 7, beror det på, at oplysningerne om det totale antal varetægtsfængslinger stammer fra to forskellige kilder, nemlig henholdsvis Rigspolichefen (tabel 7) og Danmarks Statistik (tabel 8). Der er ikke fuldstændig overensstemmelse mellem taloplysningerne fra de to kilder.

Tabel 9. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter politikreds og år, andel af samtlige varetægtsfængslinger og af varetægtsfængslinger for alvorlige forbrydelser i 2005.

	2001	2002	2003	2004	2005	Pct. af alle varetægtsfængslinger i 2005	Pct. af varetægtsfgsl. for alvorlige forbrydelser i 2005
København	106	125	115	126	232	16 %	30 %
Frederiksberg	4	0	2	8	7	8 %	6 %
Gentofte	2	5	4	7	3	9 %	50 %
Lyngby	7	3	6	2	10	10 %	15 %
Gladsaxe	5	8	12	4	17	11 %	19 %
Hvidovre	5	10	15	3	9	8 %	7 %
Glostrup	20	11	16	20	22	10 %	22 %
Tårnby	2	7	0	0	7	13 %	19 %
Helsingør	6	12	10	21	18	12 %	25 %
Hillerød	11	8	6	5	13	13 %	32 %
Frederikssund	4	5	5	8	12	18 %	17 %
Roskilde	8	7	14	10	6	4 %	2 %
Køge	12	4	9	8	7	9 %	19 %
Holbæk	0	15	9	6	6	6 %	13 %
Kalundborg	2	0	0	1	1	5 %	0 %
Ringsted	6	7	18	7	6	10 %	8 %
Slagelse	18	6	11	11	14	13 %	19 %
Næstved	11	1	5	12	10	14 %	22 %
Vordingborg	5	5	12	16	3	5 %	11 %
Nykøbing F.	12	9	6	18	15	21 %	38 %
Nakskov	15	5	19	14	24	16 %	45 %
Bornholm	2	3	0	9	2	5 %	7 %
Odense	45	68	42	61	63	23 %	22 %
Svendborg	5	9	10	6	10	11 %	17 %
Nyborg	5	2	5	3	4	15 %	20 %
Assens	1	6	5	8	9	21 %	18 %
Middelfart	1	0	5	2	1	3 %	0 %
Sønderborg	6	0	6	4	6	19 %	38 %
Gråsten	2	7	7	3	3	2 %	7 %
Tønder	0	0	2	2	0	0 %	0 %
Haderslev	4	6	7	4	7	18 %	0 %
Ribe	1	9	7	5	2	5 %	6 %
Esbjerg	6	9	13	10	5	5 %	10 %
Varde	2	4	4	6	3	5 %	8 %
Fredericia	3	17	9	9	0	0 %	0 %
Kolding	4	2	4	4	2	2 %	13 %
Vejle	7	8	14	15	14	19 %	70 %
Horsens	15	8	21	19	11	18 %	57 %
Herning	4	2	7	3	5	8 %	33 %
Ringkøbing	6	3	8	0	0	0 %	0 %
Holstebro	2	1	3	4	6	8 %	13 %

Århus	21	18	40	42	61	21 %	35 %
Odder	0	2	5	1	1	4 %	33 %
Silkeborg	6	3	3	8	13	36 %	71 %
Randers	14	10	8	8	24	25 %	52 %
Grenå	0	2	0	0	0	0 %	0 %
Viborg	1	2	1	3	1	2 %	0 %
Skive	0	6	2	1	2	9 %	8 %
Thisted	1	0	2	3	1	4 %	25 %
Løgstør	5	6	1	0	1	4 %	10 %
Aalborg	10	22	21	20	11	9 %	14 %
Hobro	1	11	2	0	2	5 %	14 %
Frederikshavn	4	2	10	1	2	2 %	3 %
Hjørring	1	15	3	1	3	5 %	13 %
I alt	446	516	571	572	717	12 %	22 %

'0 %' betyder, at der har været varetægtsfængslinger for disse lovovertrædelser i 2005, men at ingen af varetægtsfængslingerne har været langvarige.

I forhold til samtlige varetægtsfængslinger i 2005 (andensidste kolonne i tabel 9) varierer andelen af langvarige varetægtsfængslinger betydeligt mellem politikredsene – fra 36 pct. (i Silkeborg Politikreds) til ingen langvarige varetægtsfængslinger i Fredericia, Grenå, Ringkøbing og Tønder Politikreds.

Den meget store variation mellem politikredsene er givetvis først og fremmest betinget af variationer i omfanget og arten af kriminalitet, jf. også det senere. Der ses dog samtidig – sammenholdt med den tidligere analyse vedrørende 2000-2004 – en vis tendens til, at det er bestemte politikredse, der har en forholdsvis stor andel langvarige varetægtsfængslinger. I den tidligere rapport omtales otte politikredse, som lå mere end 50 pct. over landsgennemsnittet med hensyn til andelen af langvarige varetægtsfængslinger. Fire af disse kredse ligger også mindst 50 pct. over landsgennemsnittet i 2005. Det drejer sig om Odense, Nykøbing F., Vejle og Horsens. Omvendt blev der i den tidligere rapport peget på ti politikredse, som lå mindst 50 pct. under landsgennemsnittet. Syv af disse ti findes også blandt de politikredse, som i 2005 lå mindst 50 pct. under landsgennemsnittet: Tønder, Grenå, Gråsten, Kolding, Viborg, Thisted og Kalundborg.

Der er endvidere set på, hvorledes forholdet er mellem politikredsene med hensyn til brug af langvarige varetægtsfængslinger for de forbrydelsestyper, der hyppigt fører til langvarige varetægtsfængslinger. Det vil sige alvorlige seksualforbrydelser, manddrab og forsøg herpå, alvorlige voldsforbrydelse, brandstiftelse og narkotikaforbrydelser. Resultatet af analysen fremgår af sidste søjle i tabel 9. Heraf ses, at det i 15 af de 54 politikredse er mere end hver fjerde af varetægtsfængslingerne for disse forbrydelser, der er langvarige. Det er Silkeborg og Vejle, som hyppigst har anvendt langvarige varetægtsfængslinger i disse sager, nemlig i henholdsvis 71 og 70 pct. af dem. Omvendt har der i mange politikredse slet ikke været anvendt langvarige varetægtsfængslinger i denne type

sager. Det drejer sig om Kalundborg, Middelfart, Tønder, Haderslev, Fredericia, Ringkøbing, Grenå og Viborg.

Variationerne mellem politikredsene er videre undersøgt ved at sammenholde antallet af anmeldte forbrydelser inden for de kategorier, som hyppigst fører til langvarige varetægtsfængslinger, med antallet af langvarige varetægtsfængslinger i de enkelte politikredse. Der er gennemført en analyse, hvor langvarige varetægtsfængslinger sammenholdes med henholdsvis antallet af anmeldte forbrydelser samme år og forrige år. Det er gjort, da de langvarige varetægtsfængslinger som nævnt er registeret det år, der afsiges dom i 1. instans, og ikke det år, varetægtsfængslingen påbegyndes, og da varetægtsfængslingerne i gennemsnit varer ca. 7 måneder. Analysen dækker alle årene 2001 til 2005, og der er set på, hvilke politikredse der i mindst tre af de undersøgte år – og ved brug af anmeldelsestal for både samme og forrige år – ligger mindst 50 pct. over landsgennemsnittet med hensyn til andel anmeldelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling. Tilsvarende er der set på, hvilke politikredse der ligger mindst 50 pct. under landsgennemsnittet. Begge dele svarer til ovenstående analyse på baggrund af alene varetægtsfængslinger.

Det viser sig, at når resultaterne af denne analyse sammenholdes med resultaterne for analyserne vedrørende andel langvarige varetægtsfængslinger ud af samtlige varetægtsfængslinger, er følgende politikredse kendetegnet ved i alle tilfælde at ligge mindst 50 pct. over landsgennemsnittet:⁹ Odense og Nakskov. Følgende ligger i alle tilfælde mindst 50 pct. under landsgennemsnittet: Roskilde, Kalundborg, Tønder, Holstebro, Grenå, Viborg og Thisted. At visse politikredse – uanset hvilken målemetode, der anvendes – altid ligger i top, mens andre altid ligger i bund, tyder på, at også andre forhold end kriminalitetens omfang og art influerer på brugen af langvarige varetægtsfængslinger.

I tabel 10 er der – for hele landet – set på forholdet mellem antallet af anmeldte forbrydelser og langvarige varetægtsfængslinger, idet det kan give en idé om, hvorvidt den generelle udvikling i brugen af langvarige varetægtsfængslinger skyldes en vækst i antallet af forbrydelser inden for de forskellige kategorier. For at korrigere for, at langvarige varetægtsfængslinger i gennemsnit er påbegyndt ca. 7 måneder inden dommen i 1. instans, er de anmeldelsestal, der er anvendt, forskudt med et halvt år.¹⁰ Dvs. at antallet af langvarige varetægtsfængslinger i 2005 relateres til antallet af anmeldte forbrydelser fra 1. juli 2004 til 30. juni 2005. Det er alene de kriminalitetsformer, hvor der forholdsvis hyppigt anvendes langvarige varetægtsfængslinger, der indgår i denne analyse.

⁹ Baseret på de forbrydelser, som hyppigst fører til langvarige varetægtsfængslinger.

¹⁰ I øvrigt har den tidligere analyse vedrørende anmeldelsestal og politikredsene vist, at det ikke betyder særligt meget for resultaterne, om beregningerne relaterer sig til anmeldelsestal for samme år som varetægtsfængslingens afslutning, eller om det er anmeldelsestallene fra foregående år, der anvendes.

Tabel 10. Procentandel langvarige varetægtsfængslinger af anmeldte forbrydelser fordelt efter kriminalitetens art og år, 2001-2005.

	2001	2002	2003	2004	2005
Alvorlige seksualforbrydelser	4	4	5	4	4
Manddrab og forsøg herpå	37	29	36	41	33
Alvorlige voldsforbrydelser*	2	3	4	4	4
Brandstiftelse	2	4	3	3	4
Narkotikaforbrydelser	11	13	13	12	25
I alt	6	7	8	7	10

* Omfatter her alene vold efter §§ 245-246.

Det ses af tabel 10, at andelen af anmeldte alvorlige seksualforbrydelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling, er ret konstant i den undersøgte periode. For manddrab og forsøg herpå samt for brandstiftelse er denne andel derimod noget varierende uden klare op- eller nedadgående tendenser. For både alvorlige voldsforbrydelser og narkotikaforbrydelser er andelen af anmeldte forhold, der fører til en langvarig varetægtsfængsling øget i perioden, for narkotikaforbrydelser dog primært fra 2004 til 2005.

Vurderet ud fra den samlede andel af disse forbrydelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling (nederste række i tabellen), er der tegn på, at der i stigende grad er anvendt langvarige varetægtsfængslinger i disse sager. Fra 2001 til 2005 er andelen af de anmeldte forbrydelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling, således vokset med 71 pct. Det indikerer, at væksten i brugen af langvarige varetægtsfængslinger ikke alene kan forklares ud fra en øget tilgang af alvorlige lovovertrædelser.

4. Forhold der kan influere på længden af varetægtsfængslingen

Som sagt er der indhentet oplysninger om datoer for eventuelle mentalundersøgelser samt for forelæggelser for Retslægerådet og statsadvokaten. Her skal ses på, hvornår disse undersøgelser m.v. iværksættes i forhold til varetægtsfængslingens starttidspunkt, samt på varigheden af disse hændelser. Endvidere skal betydningen af eventuelle medsigtede belyses.

Det skal indledningsvis understreges, at undersøgelsens konstruktion ikke muliggør en sikker belysning af, hvorvidt forskellige forhold influerer på, at varetægtsfængslingen bliver langvarig. For til fulde at kunne belyse dette kræves oplysninger om alle varetægtsfængslinger og om, i hvilken udstrækning de undersøgelser m.v., der er oplyst om i denne undersøgelse, også forekommer i øvrige varetægtsfængslinger, samt om varigheden af disse undersøgelser m.v.

Spørgsmålet om de forskellige hændelsers mulige indflydelse på varetægtsfængslingens længde er her i stedet belyst på en indirekte måde. Det sker ved at sammenholde den gennemsnitlige varighed

af varetægtsfængslingen i sager, hvor disse hændelser er indtruffet, med den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen i sager, hvor hændelserne ikke er indtruffet.

4.1 Mentalundersøgelser

Der findes ikke samlede statistiske opgørelser over, hvor mange mentalundersøgelser der årligt gennemføres, mens personen er varetægtsfængslet. Det er dog givet, at det forekommer i betydeligt flere sager end i dem, der medfører langvarige varetægtsfængslinger. Eksempelvis omfatter undersøgelsesmateriale mindre end en femtedel af de foranstaltningsdomme, der er afsagt i årene 2001 til 2005, og i forbindelse med de fleste af disse domme må det forventes at være foretaget en mentalundersøgelse.¹¹ I øvrigt foreligger der, som nævnt ovenfor, ikke oplysninger om den generelle varighed af gennemførelsen af mentalundersøgelser.

Kendelse om mentalundersøgelse vil ofte blive afsagt samtidig med eller umiddelbart efter varetægtsfængslingen. Det hænder imidlertid også, at spørgsmålet om mentalundersøgelse først rejses på et senere tidspunkt under varetægtsfængslingen.

Som det ses af tabel 11, er knap en tredjedel af kendelserne om mentalundersøgelse afsagt samtidig med eller inden for en uge efter varetægtsfængslingen. Yderligere en lille tredjedel er afsagt inden for den første måned efter varetægtsfængslingen, men knap hver femte kendelse er afsagt mere end to måneder efter.

Tabel 11. Varetægtsfængslinger fordelt efter tid fra varetægtsfængslingens påbegyndelse til kendelse om mentalundersøgelse, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	64	30	222
Mere end 1 uge og højst 2 uger	12	6	150
Mere end 2 uger og højst 1 måned	52	24	215
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	47	22	238
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	29	14	251
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	9	4	240
I alt	213*	100	225

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans.

I forhold til de tidligere år var der i 2005 færre af kendelserne, der blev afsagt meget sent, dvs. mere end tre måneder efter varetægtsfængslingen. Mens det drejede sig om knap otte pct. i perioden 2001-2004, var det fire pct. i 2005.

¹¹ Oplysninger baseret på de årlige statistikker over foranstaltningsdomme, som Justitsministeriets Forskningsenhed gennemfører. Se www.jm.dk. Såfremt den dømte tidligere er idømt en foranstaltning, vil der antagelig ikke altid gennemføres en ny mentalundersøgelse, men i øvrige tilfælde må det forventes at ske.

I de sager, hvor der ikke er afsagt kendelse om mentalundersøgelse, var den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingerne i 2005 på 228 dage. I forhold til de gennemsnitlige tider for varetægtsfængslinger, der er angivet i sidste søjle i tabel 11, kunne det tyde på, at kendelser om mentalerklæringer, der afsiges inden for en måned efter varetægtsfængslingens start, ikke er indikation på, at varetægtsfængslingen bliver særlig langvarig, hvorimod det er tilfældet i sager, hvor det går længere tid, inden kendelsen om mentalundersøgelse afsiges.

Tabel 12. Varetægtsfængslinger fordelt efter varighed af udarbejdelse af mentalundersøgelse, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Mere end 1 uge og højst 2 uger	2	1	171
Mere end 2 uger og højst 1 måned	6	3	117
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	44	21	218
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	90	42	209
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	67	31	255
Mere end 6 mdr. og højst 9 mdr.	4	2	342
I alt	213*	100	225

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én mentalundersøgelse ekskluderet af opgørelsen.

I gennemsnit har det varet 84 dage – altså knap tre måneder – at udarbejde en mentalundersøgelse. Som det ses af tabel 12 er det meget få mentalerklæringer, der er udfærdiget inden for en måned efter afsigelse af kendelsen. 63 pct. af erklæringerne varer fra én til tre måneder, mens yderligere knap en tredjedel af mentalerklæringerne er udarbejdet frem til seks måneder efter kendelse. Fire mentalundersøgelser har varet mere end et halvt år, og den længstvarende mentalerklæring var afsluttet 251 dage efter kendelsen om mentalerklæring.

At de meget langvarige mentalundersøgelser influerer på varetægtsfængslingens varighed, indikerer sidste søjle i tabel 12, idet den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingen vokser, når mentalundersøgelsen har varet mere end tre måneder.

4.2 Retslægerådet

I knap en tredjedel af de sager, hvor der har været foretaget mentalundersøgelse, har sagen også været forelagt Retslægerådet. I 80 af de 81 sager, hvor dette er tilfældet, er forelæggelsen sket efter at mentalerklæringen var klar. I syv andre sager er der sket forelæggelse for Retslægerådet, uden at der har været en kendelse om en mentalundersøgelse.

Af tabel 13 ses, hvor lang tid der går, fra mentalundersøgelsen er klar, til sagen forelægges Retslægerådet. I langt de fleste tilfælde (85 pct.) går der indtil en måned, mens der i tre tilfælde går mere end tre måneder. Den gennemsnitlige varighed er på 20 dage.

Tabel 13. Varetægtsfængslinger fordelt efter tid fra mentalundersøgelsens afslutning til tidspunkt for forelæggelse for Retslægerådet, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	32	44	269
Mere end 1 uge og højst 2 uger	12	17	231
Mere end 2 uger og højst 1 måned	17	24	299
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	5	7	221
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	3	4	370
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	3	4	307
I alt	72*	100	272

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én mentalundersøgelse og/eller mere end én udtalelse fra Retslægerådet ekskluderet af opgørelsen.

I sager, hvor der ikke er sket forelæggelse for Retslægerådet, er den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingerne 220 dage, hvilket – sammenholdt med oplysningerne i sidste søjle i tabel 13 – tyder på, at når der både gennemføres mentalundersøgelse og en forelæggelse af sagen for Retslægerådet, er dette med til at gøre varetægtsfængslingen særlig langvarig.

I gennemsnit varer det 38 dage for Retslægerådet at udarbejde deres udtalelse. Dette er lidt kortere end for perioden 2001-2004, hvor den gennemsnitlige varighed var på 49 dage. En opgørelse fra Retslægerådet om sagsbehandlingstider viser, at halvdelen af de psykiatriske sager i 2005 var færdigbehandlet af rådet i løbet af 31 dage.¹² Det tilsvarende tal for de langvarige varetægtsfængslinger i 2005 er 36 dage.

Tabel 14. Varetægtsfængslinger fordelt efter varighed af udarbejdelse af udtalelse af Retslægerådet, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Mere end 1 uge og højst 2 uger	2	3	264
Mere end 2 uger og højst 1 måned	25	34	236
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	38	52	297
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	7	10	275
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	1	1	418
Total	73*	100	275

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én udtalelse fra Retslægerådet ekskluderet af opgørelsen.

Det ses af tabel 14, at 37 pct. af sagerne er klar i løbet af én måned, mens 11 pct. overstiger to måneder, heraf et enkelt tilfælde, hvor sagsbehandlingstiden overstiger tre måneder. I forhold til, at den gennemsnitlige varetægtstid i sager, hvor der ikke er sket forelæggelse for Retslægerådet, er på 218

¹² Se www.jm.dk.

dage, peger oplysningerne i tabel 14 på, at forelæggelse for Retslægerådet er indikation på, at varetægtsfængslingen bliver særlig langvarig. Dette skyldes ikke mindst, at der inden forelæggelse for Retslægerådet er gennemført en mentalundersøgelse.

4.3 Statsadvokaten

Der forefindes ikke en generel statistisk opgørelse over, hvor mange sager statsadvokaterne får forelagt med henblik på afgørelse af tiltalespørgsmålet. Dog vides, at statsadvokaterne får forelagt samtlige sager, hvor der kan blive tale om en foranstaltningsdom. Som tidligere nævnt omfatter dette undersøgelsesmateriale mindre end en femtedel af samtlige foranstaltningsdomme, hvilket således tyder på, at statsadvokaterne får forelagt en del flere sager, end dette materiale omhandler, og at sager, der forelægges statsadvokaterne, langt fra altid fører til langvarige varetægtsfængslinger.

Der er ikke altid en klar kronologi med hensyn til, hvornår i sagsforløbet sagen forelægges statsadvokaten. I de fleste tilfælde sker forelæggelsen dog sidst i sagsforløbet, men den kan også ske tidligere, eksempelvis inden mentalundersøgelsen er klar.¹³ At sagen har været længe hos statsadvokaten, vil derfor ikke altid kunne tolkes som sendrægtighed eller lignende fra statsadvokatens side, men kan også skyldes, at statsadvokaten afventer undersøgelser eller yderligere oplysninger om sagen.

Tabel 15. Varetægtsfængslinger fordelt efter varighed af sagsbehandlingen hos statsadvokaten, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	89	28	169
Mere end 1 uge og højst 2 uger	32	10	196
Mere end 2 uger og højst 1 måned	60	19	233
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	64	20	320
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	31	10	483
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	31	10	371
Mere end 6 mdr. og højst 9 mdr.	6	2	465
Total	313*	100	272

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én forelæggelse for statsadvokaten ekskluderet af opgørelsen.

Af tabel 15 ses, at i mere end halvdelen af de sager, hvor tiltalespørgsmålet er forelagt statsadvokaten, har statsadvokaten afgjort tiltalespørgsmålet i løbet af en måned. I yderligere ca. en tredjedel af tilfældene afgøres tiltalespørgsmålet inden for tre måneder, mens sagsbehandlingstiden overstiger tre måneder i ca. hver ottende sag. I seks sager er sagsbehandlingstiden på mere end et halvt år.

¹³ I 11 pct. af de forelæggelsessager, hvor der også er gennemført en mentalundersøgelse, er mentalundersøgelsen ikke afsluttet, inden statsadvokaten får sagen forelagt. For så vidt angår udtalelser fra Retslægerådet, er andelen af sager, der ikke er afsluttet hos Retslægerådet inden forelæggelsen for statsadvokaten, på 19 pct.

I de sager, hvor der ikke er sket forelæggelse for statsadvokaten, er den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen på 186 dage. Sammenholdt med oplysningerne i sidste søjle i tabel 15 tyder det på, at forelæggelse af sagen for statsadvokaten medvirker til eller er tegn på en særlig langvarig varetægtsfængsling, såfremt statsadvokatens sagsbehandlingstid overstiger mere end en uge.

I gennemsnit tager det 40 dage for statsadvokaten at afgøre tiltale spørgsmålet.

4.4 Anklageskrift

Såfremt statsadvokaten har fået forelagt tiltale spørgsmålet, vil anklageskriftet almindeligvis blive udfærdiget i forlængelse heraf. Det er da også sket i langt de fleste tilfælde, nemlig i 276 af de i alt 301 sager, hvor sagen inden anklageskriftet har været forelagt statsadvokaten.¹⁴ I de øvrige 25 sager er anklageskriftet dateret inden, statsadvokaten er færdig med at behandle sagen.

Af tabel 16 fremgår, at i mere end tre fjerdedele af de sager, hvor statsadvokaten har vurderet tiltale spørgsmålet, inden anklageskriftet er udarbejdet, er anklageskriftet klart højest en uge efter, statsadvokaten har afsluttet sin vurdering. I lidt over halvdelen af disse sager – nemlig i i alt 118 sager – har anklageskriftet samme dato som statsadvokatens afslutning af sagen, hvilket indikerer, at det er statsadvokaten, der i disse tilfælde fører sagen ved domstolen. I 3 pct. af sagerne går der mere end en måned fra statsadvokatens afslutning af sagen til udfærdigelse af anklageskriftet.

Tabel 16. Varetægtsfængslinger fordelt efter tiden mellem statsadvokatens afgørelse af tiltale spørgsmålet og anklageskriftets udarbejdelse, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	215	78	289
Mere end 1 uge og højst 2 uger	24	9	204
Mere end 2 uger og højst 1 måned	29	10	281
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	3	1	217
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	3	1	303
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	2	1	330
Total	276*	100	281

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Desuden er sager med flere forelæggelser for statsadvokaten eller flere anklageskrifter ekskluderet af opgørelsen.

I de sager, hvor der ikke inden anklageskriftet har været forelæggelse for statsadvokaten, varer varetægtsfængslingerne i gennemsnit 186 dage. Som det allerede tidligere er påpeget, så indikerer forelæggelse af tiltale spørgsmålet for statsadvokaten at varetægtsfængslingen er ekstra langvarig. Det samme er derfor naturligvis tilfældet, når der ses på den del af sager, som inden anklageskriftets udarbejdelse har været forelagt statsadvokaten.

¹⁴ Her er bortset fra sager med afbrudt varetægtsfængsling samt sager med flere forelæggelser for statsadvokaten eller flere anklageskrifter.

4.5. Dom

I gennemsnit går der 81 dage fra anklageskriftets udfærdigelse til dom i 1. instans. For perioden 2001-2004 var dette tidsrum noget kortere, nemlig på 70 dage. Gennemsnittet dækker over betydelige variationer, idet der i tre pct. af sagerne falder dom i løbet af en uge efter, at anklageskriftet er udarbejdet, mens der i enkelte sager går mere end ét år, jf. tabel 17. I langt hovedparten af sagerne – nemlig i fire ud af fem – går der mellem 2 uger og ½ år fra anklageskrifttidspunktet til dom.

Tabel 17. Varetægtsfængslinger fordelt efter tid fra anklageskriftets udfærdigelse til dom, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	21	3	149
Mere end 1 uge og højst 2 uger	35	6	142
Mere end 2 uger og højst 1 måned	103	16	155
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	176	28	163
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	107	17	177
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	132	21	304
Mere end 6 mdr. og højst 9 mdr.	31	5	401
Mere end 9 mdr. og højst et år	26	4	617
Mere end 1 år	3	0,5	1078
Total	634*	100	226

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Desuden er sager med flere anklageskrifter ekskluderet af opgørelsen.

Den gennemsnitlige varighed af alle varetægtsfængslinger er 228 dage. Som det ses af sidste søjle i tabel 17, varer sager, hvor der går mere end tre måneder fra anklageskriftets udfærdigelse til dommen, længere end denne gennemsnitlige varighed.

Det er ikke i undersøgelsen registreret, hvorvidt sagen behandles som nævningesag. Såfremt det er statsadvokaten, der fører sagen ved domstolen, kan det dog indikere, at det drejer sig om en nævningesag. En analyse vedrørende de sager, hvor statsadvokaten må antages at føre sagen ved domstolen,¹⁵ viser, at der i disse sager i gennemsnit går betydeligt længere tid fra anklageskriftets udfærdigelse til dommen – nemlig 141 dage mod 62 dage i de øvrige sager. Det understreger, at der i særlig grad i nævningesager kan blive tale om lange varetægtstider, antagelig først og fremmest på grund af berammelsesproblemer ved domstolen.

4.6 Medsigtede

Der er endelig også set på, i hvilket omfang antallet af medsigtede influerer på varetægtsfængslingens længde.

¹⁵ Baseret på oplysninger om tiden fra statsadvokatens afslutning af tiltalespørgsmålet til anklageskriftets udfærdigelse, jf. det tidligere.

Antallet af medsigtede er oplyst i 71 pct. af de 466 tilfælde, hvor der er medsigtede. For disse sager samt for dem uden medsigtede, er der i tabel 18 anført den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne. Det ses, at den gennemsnitlige længde stiger med antallet af medsigtede, dog først og fremmest i sager hvor antallet af medsigtede overstiger tre. I de sager, hvor der ikke er medsigtede, er den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingen under det halve af den, der er i sager med mere end ni medsigtede.¹⁶

Tabel 18. Gennemsnitlig længde af varetægtsfængslinger fordelt efter antal medsigtede i sagen, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Ingen medsigtede	251	43 %	198
Én medsigtet	101	17 %	202
To til tre medsigtede	140	24 %	207
Fire til ni medsigtede	45	8 %	333
Ti eller flere medsigtede	44	8 %	410
I alt	581	100 %	227

5. Angivne årsager til langvarige varetægtsfængslinger

Som nævnt indeholder spørgeskemaet fra Rigsadvokaten et åbent spørgsmål om, hvad der vurderes at have haft betydning for, at varetægtsfængslingen er blevet langvarig. Her skal ses på, hvilke årsager der er angivet i spørgeskemaet.

Indledningsvis skal dog understreges, at der i mange sager – i 300 ud af de i alt 717 sager (42 pct.) – ikke er angivet nogen årsag til, at varetægtsfængslingen har været langvarig. Det betyder dog næppe, at der ikke ville kunne være angivet en årsag. Eksempelvis er det kun i 22 af de 71 sager, hvor udarbejdelsen af mentalerklæringen har taget mere end 3 måneder, at dette angives som årsag til den langvarige varetægtsfængsling.

Tilbøjeligheden til at angive årsag varierer betydeligt mellem politikredsene – fra 18 pct. af sagerne i Aalborg Politikreds til samtlige fire sager i Nyborg Politikreds. Det kan tyde på, at angivelse af årsag til en langvarig varetægtsfængsling er forholdsvis tilfældig og blandt andet betinget af, hvem der udfylder spørgeskemaet. Det betyder, at det følgende bør vurderes med forsigtighed, idet det næppe afspejler, i hvilket omfang forskellige årsager har medvirket til, at varetægtsfængslingerne er blevet langvarige.

¹⁶ I 2005 faldt der dom i 1. instans i en narkotikasag, der omfattede 65 personer. Elleve af disse personer er omfattet af denne analyse. Disse 11 personer har i gennemsnit siddet i varetægt i 581 dage.

Tabel 19 oplyser om, hvilke årsager der er angivet i sagerne fra 2005. Som det ses af tabellen, er der sammenlagt anført 716 årsager i de 417 varetægtsfængslingssager, hvor der er angivet en årsag.

Tabel 19. Angivne årsager til langvarige varetægtsfængslinger i 2005.

	Antal sager hvor årsagen er anført	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Forhold ved sagen	222	31 %	271
Politiet/anklagemyndigheden	15	2 %	160
Retten	111	16 %	261
Mentalundersøgelse	51	7 %	243
Andre undersøgelser m.v.	69	10 %	314
Den sigtede/forsvareren	169	24 %	295
Medgerningsmænd	48	7 %	381
Vidner/den forurettede	21	3 %	542
Andet	10	1 %	147
Antal anførte årsager i alt	716	100 %	234
Ingen årsag nævnt	300	42 %	220
Antal sager i alt	717	-	228

Den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingerne er generelt højere i de sager, hvor der er angivet en årsag til den langvarige varetægtsfængsling, men forskellen er dog ret ringe. Også det indikerer, at angivelse af årsag kan være lidt tilfældig.

I øvrigt viser tabellen, at der er ganske høje gennemsnitlige varigheder af varetægtsfængslingerne i sager, hvor vidner eller den forurettede (542 dage), medgerningsmænd (381 dage) eller andre undersøgelser m.v. (314 dage) er anført som årsag.

Som det også var tilfældet for perioden 2001-2004, er det først og fremmest forhold ved sagen – dens omfang, kompleksitet m.v. – der nævnes som årsag til, at varetægtsfængslingen er blevet langvarig. I 2005 angives årsagen til den langvarige varetægtsfængsling desuden hyppigt til at være den sigtede og/eller dennes forsvarer, hvilket forekom noget sjældnere i de tidligere år. Også berammelsesproblemer m.v. i retten er angivet noget hyppigere i 2005 end i de tidligere år. Det er ikke muligt at vurdere, om denne vækst skyldes, at de to nævnte årsager vitterligt har stået mere i vejen for en hurtigere sagsbehandling i 2005 end de andre år, eller om stigningen snarere skyldes, at de, der har udfyldt indberetningsskemaerne, har været mere opmærksomme på disse områder i 2005 end i de tidligere år.

6. Videre analyse af årsager til langvarige varetægtsfængslinger

Som nævnt er det – på grund af undersøgelsens konstruktion med alene information om de varetægtsfængslinger, der har været langvarige – kun i begrænset udstrækning muligt at belyse, hvilke

forhold der influerer på, at varetægtsfængslingen bliver langvarig. Da der endvidere i ganske mange af sagerne mangler information om årsager til, at varetægtsfængslingen er blevet langvarig, er det heller ikke ad den vej muligt sikkert at fastslå baggrunden for forsinkelsen.

I det tidligere er der set på, hvorvidt forekomsten og varigheden af de forskellige hændelser – mentalundersøgelser, forelæggelse for Retslægerådet og/eller for statsadvokat, anklageskrift, dom – har betydning for varetægtsfængslingens varighed. Her skal de eventuelle årsager til de langvarige varetægtsfængslinger vurderes ud fra et lidt andet perspektiv, idet det undersøges, i hvilket omfang varetægtsfængslingerne inkluderer hændelser, undersøgelser m.v., som har varet mere end én måned (i det følgende: langvarige hændelser), herunder om der er gået mere end én måned, inden der er taget initiativ til at gennemføre undersøgelsen, forelægge sagen m.v. Det vil sige spørgsmålet om, hvorvidt der er gået mere end én måned fra varetægtsfængslingens start til afsigelse af kendelse om mentalundersøgelse, om mentalundersøgelsen har varet mere end én måned, om der er gået mere end én måned fra mentalerklæringens udfærdigelse og til sagens forelæggelse for Retslægerådet, om sagsbehandlingstiden hos Retslægerådet og/eller statsadvokaten har overskredet én måned, om der er gået mere end én måned fra statsadvokatens afgørelse af tiltalespørgsmålet til udfærdigelse af anklageskriftet, og om der er gået mere end én måned fra anklageskriftets udfærdigelse til dom i 1. instans. I det omfang, sagerne ikke omfatter langvarige hændelser, er det i stedet undersøgt, om der i indberetningsskemaet er angivet årsager til den langvarige varetægtsfængsling.

Tabel 20. Varetægtsfængslinger fordelt efter antal hændelser med en varighed på mere end én måned og efter angivne årsager til den langvarige varetægtsfængsling, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Én hændelse med varighed over én måned	348	49	196
To hændelser	153	21	320
Tre hændelser	81	11	255
Fire hændelser	27	4	306
Fem hændelser	9	1	369
Seks hændelser	4	1	417
Ingen hændelse, men årsag angivet	72	10	133
Ingen hændelse og ingen årsag angivet	23	3	128
I alt	717	100	228

Som det ses af tabel 20 er der i knap halvdelen af sagerne én hændelse, som har varet mere end én måned, mens der i yderligere 21 pct. af sagerne er to. Sammenlagt omfatter 87 pct. af sagerne mindst én hændelse, som har varet mere end én måned. Den langvarige varetægtsfængsling i de resterende sager kan skyldes, at sagen omfatter flere, men kortvarigere hændelser, eller at sagsforløbet fra varetægtsfængslingens start frem til anklageskriftets udfærdigelse af andre grunde er blevet langvarigt.

Af sidste søjle i tabel 20 ses, at den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingen er nogenlunde ligefrem proportional med antallet af hændelser, der har varet mere end én måned. Det ses videre, at den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen er noget lavere i de tilfælde, hvor sagen ikke omfatter hændelser, der har varet mere end én måned.

7. Sammenfatning

De varetægtsfængslinger, der er omfattet af undersøgelsen, er afgrænset ved, at de overstiger en varighed på tre måneder. Tre fjerdedele af de langvarige varetægtsfængslinger overstiger dog en varighed på fire måneder, og i gennemsnit har de varet ca. 7½ måneder.

Analysen viser, at der fra 2001 til 2005 er sket en vækst i antallet af langvarige varetægtsfængslinger på 61 pct. Væksten har været særlig kraftig fra 2004 til 2005, idet antallet af langvarige varetægtsfængslinger er steget med 25 pct.. Den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne har derimod været forholdsvis konstant fra 2001 til 2005.

Vurderet i forhold til samtlige varetægtsfængslinger de enkelte år viser det sig også, at der fra 2001 til 2005 er sket en tilvækst i andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige. Analysen viser videre, at den store vækst i langvarige varetægtsfængslinger fra 2004 til 2005 først og fremmest beror på, at flere af varetægtsfængslingerne for narkotika og for brandstiftelse bliver langvarige.

Også vurderet ud fra den anmeldte kriminalitet, for så vidt angår de forbrydelser, hvor der hyppigt forekommer langvarige varetægtsfængslinger, er der for hele perioden 2001 til 2005 tegn på, at der i stigende grad er anvendt langvarige varetægtsfængslinger. Andelen af anmeldelser, der fører til en langvarig varetægtsfængsling, er således vokset med 71 pct. Væksten i brugen af langvarige varetægtsfængslinger kan derfor næppe kun forklares med en øget tilgang af alvorlige lovovertrædelser.

Forskellige analyser vedrørende antallet af langvarige varetægtsfængslinger i de forskellige politikredse tyder på, at variationen mellem politikredsene antagelig ikke alene kan forklares med variationer i kriminalitetens art og omfang.

De analyser, der er gennemført vedrørende årsagen til de langvarige varetægtsfængslinger, tyder på, at årsagen i en stor del af sagerne skal søges i, at de undersøgelser, erklæringer m.v., der har skullet gennemføres eller indhentes, har været længe undervejs, eller at det har varet længe, inden de er igangsat. Det er videre fundet, at antallet af medsigtede influerer på varetægtsfængslingens varighed.